DAGENS NYHETER.

En utskrift från Dagens Nyheter, 2021-11-22 08:37
Artikelns ursprungsadress: https://www.dn.se/ledare/kolumner/eus-grans-satts-av-dess-kapacitet/

LEDARE

Ledare: EU:s gräns sätts av dess kapacitet

PUBLICERAD 2004-05-24

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

Skaffa nyhetsbrev

Var går Europas gräns? Frågan tränger sig på, sedan Europeiska unionen gått från sex medlemmar till 25 och fler vill in. Bulgarien, Rumänien och Turkiet har redan medlemskap i utsikt. Kroatien, Serbien och Bosnien kan kvalificera sig genom att stabilisera sina demokratier. Schweiz, Norge och Island har tagit intryck av EU:s utvidgning till en alleuropeisk organisation. Men hur ser vi på Ukraina? Ryssland? Armenien? Israel? Marocko? Är rösträtt i "Eurovision Song Contest" bästa definitionen av det Europa som blir - tävlingen hölls i Istanbul, med Ukraina som vinnare.

Utsikten av medlemskap har haft en utomordentligt hälsobringande inverkan på länderna i Öst- och Centraleuropa. Den gav riktning åt politiken och hopp för framtiden, under år av svåra omställningar. Utan ledstjärnan från EU:s rätts- och minoritetspolitik hade vilsenheten växt och fler etniska konflikter exploderat. Det är en välsignad sak om EU kan fortsätta fylla denna roll, även för nya grannar efter utvidgningen.

Så var går de framtida gränserna för Europa? Ämnet diskuterades på Internationella Pressinstitutets, IPI, nyss hållna kongress i Warszawa. Platsen var väl vald. I Polens historia är det som hänt de senaste femton åren ett mirakel. Liksom tidigare Sverige har den nya EU-medlemmen Polen extra inlevelse med nya länder som knackar på dörren.

EU:s östra gräns har i ett slag flyttats fram till Ukraina, Vitryssland och Ryssland. Kan och bör expansionen fortsätta, österut och kanske rent av söderut?

I förslaget till konstitution för EU sägs det: "Unionen skall vara öppen för alla europeiska stater som respekterar dess värderingar och förbinder sig att gemensamt främja dem." Men frågan vilka stater som är "europeiska" lämnas i sig öppen.

Under IPI-debatten kom förstås de tre vanligaste definitionerna upp:

* Europa förenas av sin kultur och sina värden. * Europa förenas av sin geografiska belägenhet. * Europa förenas av intensiteten i handel, kontakter och ekonomisk integration.

Ingen av dessa definitioner löser problemet. "Kulturen" är synnerligen skiftande inom Europa, så långt att konventets förslag till motto för Europa är "Förenat i mångfalden". Om EU:s syn på demokrati och rättsstat med mera är avgörande, kanske ett land som Costa Rica kunde kvalificera? Geografin avgränsar inte heller. Europa är ingen kontinent, utan en utskjutning från Asien. Medelhavet har historiskt sett varit förenande, inte skiljande, varför Nordafrika mycket väl skulle kunna övervägas. Om storleken på de ekonomiska förbindelserna får spela in, står Amerikas förenta stater i särklass.

Janusz Onyszkiewicz, tidigare polsk försvarsminister som nu kandiderar till Europaparlamentet, kom med den förlösande analysen. Europeiska unionen måste betraktas som en politisk organisation. För en sådan räcker det inte att företräda kulturella värden. Den måste också ha handlingsförmåga i förhållande till politiska uppgifter, som att trygga medborgarnas frihet och säkerhet. Ryssland kan aldrig bli medlem i EU, helt enkelt för att landet är så stort att det skulle rubba den politiska balansen i EU och för att EU:s solidaritetsklausul inte skulle kunna infrias vid en konflikt mellan Ryssland och Kina.

Möjligheten att ta in ytterligare medlemsstater begränsas av organisationens förmåga att bygga institutioner som behåller handlingskraft även vid ett stort antal medlemmar.

Här finns påtagliga luckor i den pågående Europadiskussionen.

Sveriges statsminister säger att det "alltid" är viktigare att sitta i ett lands regering än att vara EU-kommissionär, eftersom EU ska vara mellanstatligt. Men om EU blir enbart mellanstatligt, utan beslutsfähiga gemensamhetsorgan, kan det omöjligt fungera med 25 medlemmar, än mindre med 35.

Många ropar på folkomröstning om förslaget till EU-författning. Men ingen har föreslagit den enda typ av folkomröstning som är tänkbar om man vill undvika ett EU som är totalt förändringsblockerat: en alleuropeisk folkomröstning där varje röst väger lika tungt. Folkomröstning i alla 25 medlemsländerna (i enlighet med Kants imperativ: det du själv gör måste kunna upphöjas till allmän regel), med vetorätt för var och en, innebär i praktiken att ingen enda förändring någonsin kan ske. Det räcker med några tusen nej-väljare på Malta för att blockera en förändring för 455 miljoner EU-medborgare.

Förslaget till konstitution för EU saknar något av det mest fundamentala i varje författning: fungerande regler för framtida tillägg och förändringar. "Ändringar träder i kraft när de har ratificerats av samtliga medlemsstater i överensstämmelse med deras konstitutionella bestämmelser", står där. Jämför med grundlagsfäderna i Amerika, som medvetet balanserade det gemensamma och det delstatliga genom att införa följande regel: Initiativ till ändring i författningen kan tas av 2/3 av den nationella kongressen eller av 2/3 av delstaterna. Den antas efter godkännande av de lagstiftande församlingarna i delstaterna.

I valet mellan en författning som ald-rig går att ändra och ingen författning kan även en EU-vän undra om det inte är att föredra att vara utan författning.

Hans Bergström

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt